

บทที่ 6

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้มีรูปแบบของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยดังนี้

1.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนาชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษานครนายก

1.1.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1) เพื่อพัฒนาชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

2) เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา

3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่ การศึกษานครนายก จำนวน 4,120 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเลขธรรมกิตติวิทยาคม ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 29 คน ได้มาแบบเจาะจง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองแบบเดี่ยว จำนวน 3 คนเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนเก่งจำนวน 1 คน ผลการเรียนปานกลางจำนวน 1 คน และผลการเรียนอ่อนจำนวน 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม จำนวน 6 คน เป็นนักเรียนที่มีผลการเรียน เก่งจำนวน 2 คน ผลการเรียนปานกลางจำนวน 2 คน และผลการเรียนอ่อนจำนวน 2 คน ส่วนกลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ทดสอบแบบภาคสนาม จำนวน 20 คน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) ชุดการสอนแบบอิง ประสพการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ยีระบบการผลิตชุดการสอนแบบอิงประสพการณ์ ของศาสตราจารย์ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2) แบบทดสอบก่อนและหลังเผชิญประสพการณ์ เป็นแบบทดสอบแบบ คู่ขนาน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก หน่วยประสพการณ์ละ 20 ข้อ จำแนกเป็นแบบทดสอบ ก่อนเผชิญประสพการณ์จำนวน 10 ข้อ และแบบทดสอบหลังเผชิญประสพการณ์จำนวน 10 ข้อ แบบทดสอบมีความยากง่ายไม่เกิน 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 – 1.00 และค่าความ เชื่อมั่นหรือความเที่ยง 0.40 และ (3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อคุณภาพของชุดการ สอนแบบอิงประสพการณ์เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ เครื่องมือทั้ง 3 ประเภทได้ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลแบบเดี่ยว แบบกลุ่ม และแบบภาคสนามได้ ดำเนินการ (1) จัดเตรียมสถานที่ตามแผนผังการจัดห้องเรียน (2) ทดลองชุดการสอนแบบอิง ประสพการณ์ใน 7 ขั้นตอน คือ ประเมินก่อนเผชิญประสพการณ์ ปฐมนิเทศประสพการณ์ เผชิญ ประสพการณ์ รายงานความก้าวหน้าในการเผชิญประสพการณ์ รายงานผลการเผชิญประสพการณ์ สรุปรายการเผชิญประสพการณ์ และประเมินหลังเผชิญประสพการณ์ และ(3) วัน เวลา ในการ ทดสอบประสิทธิภาพใช้ระหว่าง 9.00-12.00 น. จำนวน 3 วัน

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 การทดสอบค่าที ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.4 ผลการวิจัย

การวิจัยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษานครนายก สรุปผลของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษานครนายก ที่สร้างขึ้นทั้ง 3 หน่วยประสบการณ์มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) หน่วยประสบการณ์ที่ 2 การเผยแผ่พุทธประวัติมีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.31/74.00

2) หน่วยประสบการณ์ที่ 9 การสวดมนต์และการนั่งสมาธิมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.45/73.00

3) หน่วยประสบการณ์ที่ 14 การทำบุญบ้าน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.66/75.50

ดังนั้น ประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษานครนายกทั้ง 3 หน่วยประสบการณ์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 (การยอมรับประสิทธิภาพตามเกณฑ์คือ $\pm 2.5\%$)

1.4.2 ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ จากการทดสอบประสิทธิภาพโดยใช้ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา ในหน่วยประสบการณ์ที่ 2, 9 และ 14 พบว่า ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนหลังเผชิญประสบการณ์สูงกว่าก่อนเผชิญประสบการณ์ แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น โดยมีผลการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์มีความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ในระดับ “เห็นด้วยมากที่สุด”

2. อภิปรายผล

2.1 ประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา หน่วยประสบการณ์ที่ 2, 9 และ 14 มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะมีเหตุผล 3 ประการ คือ

2.1.1 สื่อที่ใช้ในชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีทั้งสื่อที่ เรียนกับครู ได้แก่ เทปเสียง สื่อที่เรียนกับเพื่อน ได้แก่ วีซีดี และสื่อที่เรียนกับตนเอง คือ ประมวลสาระ สื่อทั้ง 3 ประเภท ช่วยทำให้นักเรียนเผชิญประสบการณ์โดยปฏิบัติการกิจและงาน ได้ถูกต้อง

1) สื่อวีซีดีอยู่ในรูปแบบรายการสารคดีที่มีคำบรรยายประกอบภาพ เรื่อง การทำบุญบ้าน และรูปแบบรายการสารคดี เรื่อง การนั่งสมาธิโดยมีพระเป็นวิทยากร ทำให้นักเรียน เกิดความเข้าใจในเนื้อหาพระพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่เด่นชัดขึ้น

2) เทปเสียง เทปเสียงการสวดมนต์ได้บันทึกเสียงพระเหมือนอยู่ใน สถานการณ์จริง ทำให้นักเรียนสวดมนต์ได้ถูกต้อง

3) ประมวลสาระ มีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระตามแผนผังแนวคิด เป็นไป ตามลำดับขั้นตอน และมีการสรุปเนื้อหาสำคัญ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำข้อมูล ไปใช้ได้ในการเผชิญประสบการณ์ จากการสอบถามนักเรียนในแบบสอบถามพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อทั้ง 3 ข้อ ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

2.1.2 รูปแบบการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้เป็นการเรียนจากกลุ่มเพื่อนมีโอกาส ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะการทำบุญบ้าน การทำแผ่นพับและเสียงตามสายเผยแผ่ พุทธประวัติ จากการสังเกตนักเรียนร่วมมือกันทำงานกลุ่ม คะแนนของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลางถึงดี และนักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนด้วย ตนเอง จากการอ่านประมวลสาระ และทำแบบฝึกหัด เป็นโอกาสให้นักเรียนได้เรียนตาม ความสามารถ และความพร้อม สิ่งที่สนับสนุน คือ จากการสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ 2 รูปแบบ คือ เรียนกับเพื่อน และเรียนด้วยตนเองใน ระดับมากที่สุด ส่งผลให้นักเรียนทำคะแนนระหว่างเผชิญประสบการณ์และคะแนนทดสอบหลัง เผชิญประสบการณ์อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

2.1.3 การกิจและงาน ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้อย่างเป็นขั้นตอนและละเอียด เพื่อให้ นักเรียนทำได้ จากการสังเกตการเผชิญประสบการณ์ของนักเรียน ไม่มีนักเรียนคนใดถามเกี่ยวกับ

ภารกิจและงานที่กำหนดไว้ เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจในภารกิจและงานเป็นอย่างดี ย่อมส่งผลให้นักเรียนทำงานที่กำหนดให้ทำเป็นชิ้นงานได้ดี และส่งผลถึงการทำแบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากเหตุทั้ง 3 ประการ คือ สื่อ รูปแบบการเรียน และภารกิจและงาน ในชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ ส่งผลให้ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่มีข้อที่น่าสังเกตที่นำมาอภิปรายหลายประการ ดังนี้

การทดสอบประสิทธิภาพ	หน่วยประสบการณ์ที่ 2	หน่วยประสบการณ์ที่ 9	หน่วยประสบการณ์ที่ 14
	E_1/E_2	E_1/E_2	E_1/E_2
แบบเดี่ยว	63.63/76.67	78.78/78.83	81.70/75.50
แบบกลุ่ม	82.57/73.33	74.62/81.66	86.36/83.33
แบบภาคสนาม	74.31/74.00	75.45/73.00	74.66/75.50

1) ค่าประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์แบบเดี่ยว และแบบกลุ่มสูงกว่าการทดสอบแบบภาคสนาม เนื่องจากการทดสอบแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม นักเรียนมีจำนวนน้อย จากการสังเกตเวลานักเรียนเผชิญประสบการณ์ จะมีสมาธิในการทำงาน ทำให้คะแนนทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ส่วนใหญ่สูงกว่าการทดสอบแบบภาคสนาม

2) ในการทดสอบแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มในหน่วยประสบการณ์ที่ 9 เป็นเรื่องการนั่งสมาธิ การประเมิณในหน่วยนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ให้คะแนนเมื่อทดลองแบบภาคสนามได้ให้พระเป็นผู้ให้คะแนนการนั่งสมาธิคะแนนภาคสนามจึงลดลงมาก

3) ผู้วิจัยได้ปรับงานให้มีความยากขึ้น และปรับแนวการให้คะแนนงานหลังจากการทดลองแบบกลุ่ม จึงทำให้การทดลองภาคสนามคะแนนของงานที่ทำระหว่างการเผชิญประสบการณ์จึงลดลง

4) คะแนนในการทดสอบภาคสนาม คือ คะแนนงานที่ทำระหว่างเผชิญประสบการณ์ (E_1) กับคะแนนทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ (E_2) มีค่าใกล้เคียงกันมากและไม่มี ความแตกต่างกันเกิน $\pm 2.5\%$ แสดงว่า ภารกิจและงานที่กำหนดให้ทำ และสื่อที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ส่งผลให้นักเรียนทำคะแนนทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์ได้

2.2 ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ เรื่องพระพุทธศาสนา มีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือ คะแนนจากการทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์สูงกว่าคะแนนจากการทดสอบก่อนเผชิญประสบการณ์ แต่มีข้อที่น่าสังเกต ดังนี้

2.2.1 หน่วยประสบการณ์ที่ 14 การทำนุญบ้าน คະແນจากการทดสอบหลัง เฝchyประสบการณ์สูงกว่า 2 หน่วยประสบการณ์ นักเรียนได้ชมวีซีดี และฝึกปฏิบัติจริง คະແນ หลังฝchyประสบการณ์สูงกว่า 2 หน่วยประสบการณ์ น่าจะเป็นเพราะวีซีดีและการฝึกปฏิบัติ กล่าวคือ วีซีดี เรื่อง การทำนุญบ้าน มีความยาว 10 นาที เสนอในรูปแบบสารคดี บันทึกรายการ จากสถานการณ์จริงโดยผู้วิจัยได้จัดทำนุญบ้านขึ้น และบันทึกภาพและเสียง และให้นักเรียนฝึก ปฏิบัติหลังจากชมวีซีดี จึงเกิดการเรียนรู้มากขึ้นส่งผลทำให้หน่วยประสบการณ์ที่ 14 คະແນ ทดสอบหลังฝchyประสบการณ์ของนักเรียนสูงกว่า 2 หน่วยประสบการณ์

2.2.2 หน่วยประสบการณ์ที่ 9 การสวดมนต์และการนั่งสมาธิ พบว่ามีคະແນ ทดสอบก่อนฝchyประสบการณ์น้อยกว่าหน่วยประสบการณ์ที่ 2 และ 14 อาจเป็นเพราะนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เพศชายมากกว่าเพศหญิงอยู่ในวัยที่ไม่ค่อยอยู่นิ่ง และจากการสังเกตนักเรียนตั้งใจฟังเทปเสียงและชมวีซีดีที่เสนอในรูปแบบสารคดี เรื่องการนั่งสมาธิ ดังนั้น ผลคະແນในหน่วยประสบการณ์นี้ ไม่ดีกว่าหน่วยประสบการณ์อื่นอาจเป็นเพราะเพศและ วัยเป็นตัวแปร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสื่อทั้ง 3 ชนิดอยู่ในรูปชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ทำให้ คະແນหลังฝchyประสบการณ์มีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา เขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยมี ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับ “เห็นด้วยมากที่สุด” สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความคิดเห็นของนักเรียนระดับเห็นด้วยมากที่สุดในภาพรวมในรายข้อมีข้อที่น่า สังเกต ดังนี้ คือ ชอบเรียนจากชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ ประเด็นนี้จะเห็นได้จาก ประสิทธิภาพของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ และความก้าวหน้าทางการเรียน นอกจากนี้ นักเรียนชอบที่จะเรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ อาจเป็นเพราะ (1) ชุดการสอนแบบ อิงประสบการณ์เน้นให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มทุกภารกิจและงานที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นผลิตเสียง ตามสาย การทำแผ่นพับ การทำนุญบ้าน การผลิตเทปเสียงบทสวดมนต์ เป็นกระบวนการสร้าง ขึ้นงานเป็นกลุ่ม จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนมีโอกาสหาความรู้ด้วยตนเอง จากสื่อที่หลากหลาย จัดเตรียมไว้ให้ คือ สิ่งพิมพ์ เทปเสียง และวีซีดี นักเรียนได้ตัดสินใจ เช่น การจัดเตรียมสถานที่ ในการทำนุญบ้าน มีหลายงานที่นักเรียนไม่แน่ใจ นักเรียนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและ ตัดสินใจโดยใช้นับคະແນเสียงในกลุ่ม แสดงถึงการออกแบบงานที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะ รู้จักตัดสินใจ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนชอบเรียนด้วยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์นี้

นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ภารกิจและงานช่วยทำให้นักเรียนปฏิบัติงานได้ถูกต้องในระดับเห็นด้วยมากที่สุด จากการสังเกตนักเรียนจะอ่านแผนเผชิญประสบการณ์ นักเรียนจะพูดคุยกันถึงภารกิจและงานและจะทำตามลำดับขั้นตอน โดยมีการกาเครื่องหมายลงในภารกิจและงานที่ทำเสร็จแล้วในแบบฝึกปฏิบัติ

ความคิดเห็นที่นักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง คือ ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ช่วยให้นักเรียนทำงานในสถานการณ์จริงได้ อาจเป็นเพราะนักเรียนอยู่ในวัยเด็กยังไม่เห็นความสำคัญของการเผยแพร่พุทธประวัติ การทำบุญบ้าน การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์และยังไม่ทำเป็นกิจวัตรประจำวันในการนั่งสมาธิและการสวดมนต์ การทำบุญบ้านเป็นพิธีกรรมที่นาน ๆ จะมีขึ้น และต้องจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องไทยธรรม และสถานที่ ส่วนการเผยแพร่พุทธประวัตินักเรียนเห็นว่าตนเองยังไม่มีบทบาทเท่าใด จึงไม่แน่ใจจะทำได้ในสถานการณ์จริงหลังจากการเผชิญประสบการณ์แล้ว

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนา มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ดังนี้ (1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ(2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำผลการวิจัยของชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพตามที่ได้ทดสอบไว้จะต้องปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 ชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์ สามารถนำไปใช้ได้เฉพาะเขตพื้นที่ การศึกษานครนายก เพราะชุดการสอนแบบอิงประสบการณ์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.1.2 หน่วยประสบการณ์ที่ 9 การสวดมนต์และการนั่งสมาธิ ควรมีพระหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีส่วนร่วมในการประเมิน เพื่อสร้างศรัทธาให้กับนักเรียนทำให้ตั้งใจในการปฏิบัติภารกิจและงาน และทำให้นักเรียนได้ทราบผลการประเมินและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากผู้รู้โดยตรง

3.1.3 หน่วยประสบการณ์ที่ 14 การทำบุญบ้าน หากโรงเรียนไม่มีความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องไทยธรรม โต๊ะหมู่บูชา หรือสถานที่ ในการนี้อาจพานักเรียนไปที่วัด

และทำบุญถวายภัตตาหารเช้าหรือเพลแทนก็ได้ หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำบุญบ้านให้เหมาะกับท้องถิ่นตามประเพณีนิยมได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

3.1.4 เทปเสียงที่ใช้ในการสอนสวดมนต์ อาจอยู่ในรูปซีดีเสียงเพื่อสะดวกในการใช้และเหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน

3.1.5 จากการทดลองพบว่า เวลาที่ใช้ในการเผชิญประสบการณ์มากกว่า 3 ชั่วโมง ทั้ง 3 หน่วยประสบการณ์ ดังนั้น ควรกำหนดเวลาใช้ในการเผชิญประสบการณ์ 4 ชั่วโมงต่อหน่วยประสบการณ์ ทำให้นักเรียนทำภารกิจและงานได้ครบถ้วน และมีเวลาในการทบทวนงานที่ทำ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 จากการวิจัยพบว่า หน่วยประสบการณ์ที่ 9 การสวดมนต์และการนั่งสมาธิ เสนอในรูปเทปเสียง ส่วนการนั่งสมาธิเสนอในรูปวีซีดี ปรากฏว่าคะแนนหลังเผชิญประสบการณ์ ในหน่วยที่ 9 ต่ำกว่า 2 หน่วยประสบการณ์ น่าจะได้มีการพัฒนาสื่อใหม่แทนเปลี่ยนจากเทปเสียง สวดมนต์ในรูปคาราโอเกะมีบทสวดมนต์ได้ภาพ ส่วนวีซีดีให้ความรู้เกี่ยวกับการนั่งสมาธิอาจเสนอ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในรูปสถานการณ์จำลองมีภาพประกอบคำบรรยาย ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ อาจช่วยให้คะแนนทดสอบหลังเผชิญประสบการณ์สูงขึ้น

3.2.2 จากการวิจัยพบว่า การใช้วีซีดี ในการให้ทฤษฎี และตามด้วยฝึกปฏิบัติจริง ช่วยให้นักเรียนสามารถทำบุญบ้านและนั่งสมาธิได้ แต่จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่าวีซีดีช่วยทำให้นักเรียนทำได้ในสถานการณ์จริง เห็นด้วยในระดับปานกลาง น่าจะใช้วิธีการ สอนฝึกปฏิบัติแบบที่สอนปฏิบัติก่อนทฤษฎี หรือสอนทฤษฎีและปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน (นวลจิตต์ เชาวศิริตพงศ์ 2544 : 210-211) ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และเห็นว่าที่เรียนนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้